

HØRINGSSVAR TIL KLIMAUTVALGET 2050

Pressemelding NOU 2023:25 Omstilling til lavutslipp - Veivalg for klimapolitikken mot 2050.

Sammendrag

Besteforeldrenes Klimaaksjon (BKA) er imponert over den omfattende og grunnleggende dokumentasjonen, kunnskapen og de data som er samlet i rapporten, og vi støtter fullt ut klimautvalgets konklusjoner og anbefalinger. På noen punkter kunne vi imidlertid ha ønsket oss enda tydeligere tilrådinger, dvs. mer klartekst, slik at Stortinget, regjeringen og embetsverket og andre viktige lesere av rapporten ikke er i tvil om hva anbefalingen betyr i praksis.

Vi håper våre kommentarer og innspill bidrar til å forsterke det utmerkede arbeidet til Klimautvalget. Besteforeldrenes klimaaksjon ønsker å bidra til å gjøre klimautvalgets anbefalinger kjent for offentligheten.

Rapporten fortjener den oppfølging fra regjeringen som er nødvendig for at Norge skal bli et lavutslippssamfunn i 2050.

I vårt høringssvar har vi tatt utgangspunkt i den opprinnelige sammendragstabellen som ble presentert i pressemeldingen ved lanseringen av rapporten, der vi har lagt til en kolonne til høyre med våre kommentarer, anbefalinger og konkrete forslag.

Besteforeldrenes Klimaaksjon

post@besteforeldreaksjonen.no
Postboks 1231 Vika, 0110 Oslo.

	KLIMAUTVALGETS HOVEDANBEFALINGER		BESTEFORELDRENEs KLIMAAKSJON (BKA) KOMMENTARER
	Utvalget mener at...	... og foreslår derfor at:	
1	<p>...alle beslutninger som tas i dag må baseres på et mål om at så godt som alle klimagassutslipp i Norge må være fjernet for godt innen 2050. Norsk klimapolitikk må vektlegge varig omstilling til nullutslipp og tempoet i omstillingen må økes.</p>	<p>a. Norges klimamål for 2050 presiseres til å innebære reduksjon i utslippene fra norsk territorium med 90 – 95 prosent sammenlignet med 1990, uten at utslipp og opptak fra sektoren for skog og annen arealbruk er regnet inn.</p> <p>b. det settes egne klimamål for utslipp, opptak og lagre av karbon i sektoren for skog- og arealbruk. Målene ses i sammenheng med nasjonale mål for naturmangfold og internasjonale forpliktelser for natur.</p> <p>c. omstillingen til et lavutslippssamfunn bygges på at eksisterende utslipp skal fjernes eller reduseres kraftig gjennom redusert aktivitetsnivå, endret atferd og bruk av nullutslippsteknologi.</p> <p>d. utvikling og implementering av teknologi for direkte fangst av CO2 fra luft er viktig, men må ikke legges til grunn som et alternativ til å redusere utslippene.</p> <p>e. det utvikles politikk for omstilling i jordbrukssektoren utover dagens ambisjoner.</p> <p>f. det utarbeides en strategi for slutfasen av norsk petroleumsvirksomhet, og at denne legges frem for Stortinget så raskt som mulig. Utvalget tilrår at det ikke gis ytterligere tillatelser til leting, utvinning (PUD), eller anlegg og drift (PAD) inntil en slik strategi er ferdigstilt.</p>	<p>Ad a – e: BKA er enig med utvalgets anbefalinger</p> <p>Ad f: BKA skulle ønske at utvalget brukte enda tydeligere språk ift. hvilke begrensninger det anbefales å legge på oljeutvinning (PUD) og anlegg og drift (PAD), helst med eksempler, slik at mottaker ikke er i tvil om hva som menes.</p> <p>Forslag til tydeliggjøring i teksten: - Alle tiltak for utvidelse eller forlengelse av norsk produksjon av olje og gass må settes på vent/stoppes - Avvikle støtteordningene til oljenæringa, avvikle subsidier, snu statlig støtte fra fossil til fornybar energiproduksjon.</p>

2	<p>...all politikk og alle beslutninger må ta utgangspunkt i at alle ressurser er knappe.</p>	<ul style="list-style-type: none"> a. all økonomisk aktivitet må skje innenfor planetens tålegrenser og økonomien må bli mer sirkulær. b. løsninger som reduserer bruken av knappe ressurser som kraft, areal og mineraler og metaller prioriteres. c. det innføres sterkere virkemidler for energieffektivisering samtidig som produksjonen av fornybar energi økes for å ha tilgang på tilstrekkelig energi til å erstatte fossil energi. d. lave energipriser ikke settes som hovedmål for energipolitikken. Energiprisene må reflektere samfunnets kostnader ved å skaffe ny kraft tilveie. e. tiltak som reduserer etterspørselen etter transport prioriteres, både når det gjelder transport av varer og av personer. f. biomasse, som er en knapp ressurs, prioriteres til andre formål enn energi. g. aktiviteten i petroleumsvirksomheten reduseres ut over forventet aktivitetsnivå frem mot 2050, for å unngå at sektoren legger beslag på knappe ressurser som kraft og kompetanse, og dermed vanskeliggjør omstillingen til et lavutslippssamfunn. Utvalget anbefaler permanent stopp i letevirkosmhet uten direkte tilknytning til eksisterende infrastruktur, og at det ikke besluttes bygging av ny infrastruktur som binder oss til utslipp frem mot og forbi 2050. h. kraft fra land som utslippsreducerende tiltak som hovedregel unngås. 	<p>Ad a – b: BKA er enig med utvalgets anbefalinger. Det betyr i klartekst: Forbruket i rike land må kuttes drastisk (- kanskje ned på nivå med forbruket på 1990-tallet?).</p> <p>Ad c: BKA ønsker å understreke at når det gjelder fornybar energi-produksjon, så bør de «lavhengende frukter» stimuleres kraftig før man bygger ut nye anlegg som tar store naturarealer, både på land og i sjø. Med lavhengende frukter menes her oppgradering og varsom utvidelse (O/U) av eksisterende vannkraftverk og utnyttelse av omgivelsesvarme (varmepumper) og geotermisk energi, anslått totalt potensiale på 40-50 TWh. I tillegg kan man hente ut minst 30 TWh fra ENØK-tiltak fram mot år 2050.</p> <p>Ad d – h: BKA er enig med utvalgets anbefalinger</p>
---	---	--	--

3	<p>...arealpolitikken må begrense tap av natur og bidra til bevaring av naturens karbonlagre</p>	<ul style="list-style-type: none"> a. nedbygging av naturlige arealer begrenses vesentlig og at det legges tydeligere og mer bindende nasjonale rammer for bruken av arealer. b. det nasjonale vernet av økosystemer økes. c. det utvikles bindende, helhetlige planer for arealene til havs. 	<p>Ad a: BKA er enig i prinsippene. Men vi har et konkret forslag som kan gjøre vernet enklere, om det blir gjennomført:</p> <p>Forslag fra BKA: Vi foreslår at det settes ned et offentlig utvalg som får som oppgave å vurdere om prising av naturforbruk er en vei å gå. I et land med markedsøkonomi vil en slik pris redusere og styre forbruket av natur i forbindelse med utbygging av veier, vindparker, industri/næring, fritidsbebyggelse mm. Prisen for restaurering av natur kan være en indikator for prisnivået.</p> <p>Ad b og c: BKA støtter utvalgets konklusjoner</p>
4	<p>...det må koste mer å slippe ut.</p>	<ul style="list-style-type: none"> a. prising av utslipp tas i bruk så langt mulig, og det utarbeides en forpliktende opptrappingsplan for karbonprisen også etter 2030. b. andre virkemidler som regulatoriske og pedagogiske virkemidler tas i bruk når karbonprising ikke er tilstrekkelig, mulig eller effektivt. c. vurdere å bruke inntekter fra kvotesalg og midler til CO2-priskompensasjonsordningen til omstilling mot nullutslipp i de kvotepliktige virksomhetene. d. uønskede fordelings effekter i hovedsak håndteres gjennom skattesystemet og velferdsordninger. 	<p>Ad a-d: BKA er enig i utvalgets konklusjoner.</p> <p>Kommentar (spesielt til pkt. d): For å få fortgang i prosessen med karbonprising, foreslår BKA at det settes ned et utvalg som ser på hvilke muligheter Norge har for å innføre et skattesystem a la Karbonavgift til Fordeling (KAF), slik British Columbia i Canada har gjort. Da vil alle varer få en avgift/skatt som gjenspeiler karbonavtrykket til varen. Avgiftene utbetales etterpå av staten flatt til landets innbyggere (fordeling), og da får storforbrukere prosentvis minst.</p>

5	...det må være en bred tilnærming til virkemiddelbruk hvor juridiske, økonomiske og pedagogiske virkemidler benyttes	<ul style="list-style-type: none"> a. det legges vekt på at virkemidlene i klimapolitikken er forutsigbare og reduserer uønsket stivhengighet. b. virkemidler kombineres for å gi rask omstilling og økt oppslutning om klimapolitikken. c. juridiske virkemidler som krav, påbud og forbud i større grad tas i bruk, og at det løpende vurderes om det er hensiktsmessig å varsle fremtidig forbud av utslipp fra ulike kilder. d. lovverket prioriterer klimahensyn gjennom krav om å vurdere klimaeffekt eller vektlegge klimahensyn. e. det alltid vurderes om andre virkemidler som offentlige anskaffelser og pedagogiske virkemidler kan være effektive. 	<p>Ad a-e: BKA støtter konklusjonene.</p> <p>Kommentar: Hvis KAF ble innført (omtalt i forrige punkt), ville sannsynligvis mange av utfordringene under dette punktet ha blitt løst: Markedsmekanismene ville ha løftet fram klimamessig gode produkter, prosesser, transport ol. «automatisk», mens de med store utslipp ville prise seg ut.</p>
6	...planer og beslutningssystemer må ta utgangspunkt i at Norge skal være et lavutslippssamfunn i 2050	<ul style="list-style-type: none"> a. Norge etablerer et styrket styringssystem for klimaomstilling som bidrar til at målene blir nådd. b. alle sentrale styrings- og politikkdokumenter som de årlige budsjettdokumentene, Nasjonal transportplan og Perspektivmeldingen skal ta utgangspunkt i klimamålene. c. det legges frem helhetlige klima- og energiplaner for Stortinget hvert annet år, og at det søkes brede og ambisiøse klimaforlik. d. den samiske befolkningen involveres bedre i offentlige beslutninger om klimapolitikk. e. det etableres et klimapanel som skal bidra til et faglig grunnlag for klimapolitikken og til å identifisere muligheter og utfordringer. f. kommunene får et tydelig og lovfestet ansvar for å bidra i omstillingen til et lavutslippssamfunn, og staten må legge til rette for at kommuner kan føre en ambisiøs klimapolitikk. g. det gjennom samarbeid og dialog mellom arbeidsgiversiden, arbeidstakersiden, utdanningssektoren og politiske myndigheter tas en strukturert tilnærming til etter- og videreutdanning for å møte lavutslippssamfunnets kompetansebehov. 	<p>Ad c: BKA foreslår: Forut for energiplanene må det utarbeides nøytrale oversikter/tabeller som inneholder oversikter over energikilder, energipotensialer, arealbelastning (dekar/GWh), CO2-utslipp pr energienhet (kg CO2/kWh), miljøpåvirkning mm. Da først kan politikerne ta de riktige beslutningene/valgene ift. klimaveien videre. NVE er kanskje den beste etaten for denne oppgaven?</p> <p>Ad e: BKA understreker viktigheten av å opprette et nasjonalt klimapanel, ref. kap. 18.1 s. 327. Rådene panelet gir kan bidra som grunnlag inn i de politiske beslutningene. Et klimapanel bør være tverrfaglig sammensatt slik at ulike faglige perspektiver ivaretas</p>

			Ad de andre punktene: BKA er enig
7	...det på en mer systematisk måte må tas hensyn til hvordan norsk politikk virker på andre lands mulighet til omstilling.	<ul style="list-style-type: none"> a. Norge øker innsatsen for reduserte utslipp i andre land. Denne innsatsen må komme i tillegg til oppfyllelse av Norges klimamål. b. det etableres et nasjonalt mål om å redusere utslipp av klimagasser i andre land fra forbruk i Norge i samsvar med målene i Parisavtalen. c. det vurderes hvordan Norge kan inkludere utslipp fra utenriks luftfart og sjøfart knyttet til Norge i de norske, territorielle klimamålene. d. handelspolitikken utvikles som verktøy i overgangen til et lavutslippssamfunn og en sirkulær økonomi. 	<p>Ad a-d: BKA er enig i målsetningene, men vi understreker også viktigheten av at Norge ikke må se på bare direkte nasjonale utslipp, men også de vi frembringer i andre land via de varene vi kjøper derfra eller selger til dem (indirekte utslipp). Virksomheter kan dokumentere disse utslippene med en metode beskrevet i: https://www.klimapartnere.no/metode-for-klimaregnskap/ Se scope 3 i GHG-protokollen (Greenhouse Gas Protocol).</p> <p>Derfor mener BKA at det må sies tydeligere at det generelle forbruket til den rike del av verden må reduseres for at målene skal kunne nås. Verden totalt bruker nesten dobbelt så mye av fornybare ressurser som kloden tåler, og vi i Norge bruker årlig nesten <u>4 ganger så mye</u> som folketallet skulle tilsi. Dette overforbruket plikter myndighetene til å gjøre kjent for folk. Og det er en stor og viktig oppgave for myndighetene. Norge må også øke bistanden til utvikling av fornybar infrastruktur i fattige land i stedet for en fossil infrastruktur som låser dem langvarig til økende utslipp av klimagasser og forurensning.</p>

8	...Norge er avhengig av fortsatt tett samarbeid med EU om klimapolitikken.	<ul style="list-style-type: none"> a. Norge fortsetter klimasamarbeidet med EU, og deltar i EUs klimaregelverk frem mot 2050. b. EUs regelverk for omstilling gjennomføres i et høyere tempo 	<p>Ad.a-b: BKA støtter innspillene Tilleggs kommentar: Regjeringen vil at kvotekjøp skal bidra til at Norge blir klimanøytralt innen 2030 (55 % utslippskutt). EU skal utvikle sitt kvotesystem i tiden mot 2050, og det betyr at Norge må kjøpe kvoter i andre land. Men legitimiteten til norsk klimapolitikk kan ikke bygge på kvotekjøp fra udemokratiske regimer, f.eks. Usbekistan, slik det er gjort avtale om.</p> <p>BKA forventer at regjeringen etterlever Hurdalserklæringa og tar utslipp hjemme også i kvotepliktig sektor.</p>
---	--	--	---

Vi håper våre kommentarer og innspill bidrar til å forsterke det utmerkede arbeidet til Klimautvalget. Besteforeldrenes klimaaksjon ønsker å bidra til å gjøre klimautvalgets anbefalinger kjent for offentligheten. Rapporten fortjener den oppfølging fra regjeringen som er nødvendig for at Norge skal bli et lavutslippssamfunn i 2050.

Dato: 25.01.2024

På vegne av

Besteforeldrenes Klimaaksjon
Fornybargruppa

Ola Dimmen (leder)
Sign

Liv Marit Henriksen
sign

Håkon Kryvi
sign

Harold Leffertstra
sign

Kjell H. Sivertsen
sign

VEDLEGG

TILLEGGSKOMMENTARER

Kan det være noen tallfeil i rapporten?

a) Det synes å være en betydelig uoverensstemmelse mellom tallene i fig 5.1. og boks 5.1

Fig 5.1 på s 93 tyder på at energiforbruket i Norge per innbygger i 2022 var ca. 95 000 kWh, 2-3 ganger så høyt som i andre europeiske land. Hvis vi regner med 5,4 mill innbyggere blir det et totalt energiforbruk på ca. **513 TWh**. Denne verdien avviker mye fra boks 5.1. på s. 94: Den totale energibruken i Norge, inkludert sokkelen, var i 2021 på **326 TWh**.- Kan det være forbruket oppgitt i figur 5.1 (oppgitt kilde: Our World in Data, 2023) er for høyt?

b) Uoverensstemmelse mellom tall i tekst og fig 5.4 på s.97 for kraftforbruk i 2050 og tall hentet fra Energikommisjonens rapport om kraftforbruk og kraftproduksjon i 2050

Teksten på s. 97 lyder: Figur 5.4 på s. viser hvordan det i 2050 er angitt anslag fra 185 TWh (Statnett lav) til **269 TWh** (DNV GL), noe som tilsvarer en økning på 23 og 80 prosent i forhold til dagens forbruk. Det store spennet i prognosene reflekterer spesielt ulike antagelser når det gjelder ny aktivitet som vil være basert på tilgang på kraft til lave priser.

Det som figur 5.4. viser er et anslag for **forbruk av kraft** på 185 TWh (Statnett lav) og **230 TWh** for DNV GL (2021). Verdien **269 TWh** kan ikke avleses i figuren, men verdien **269 TWh** er imidlertid å finne i tab. 10.4 på s. 118 i Energikommisjonens rapport («Mer av alt -raskere», 2023), men da for **produksjon av kraft** i 2050.

Kan det være en forveksling her?